

OPAS 2 -projektissa tehdään kielestä numero

Eeva-Maija Vehviläinen

”Voi kun oppisi keskustelemaan kollegan kanssa”, kertoo Jyväskylän Huhtasuon kylätoimiston toiminnanjohtaja Erja Turunen erään maahanmuuttajatyöntekijän kerran sanoneen. ”Samaahan sitä miettivät myös suomalaiset” Turunen vastasi. Tästä ajatuksesta lähdettiin muokkaamaan Huhtasuon kylätoimiston OPAS 2-projektin ydinsisältöä, työnteon kuntouttavuutta.

OPAS 2 -projekti tarjoaa alueen pitkäaikaistyöttömille ja muille vaikeasti työllistyville tukityö- ja työharjoittelupaikkoja. Lisäksi projektissa annetaan mm. työttömien opaspalvelua, jossa yhteistyöverkoston kanssa tehdään suunnitelmallista työtä asiakkaan työllistymisen edistämiseksi. OPAS 2-projektissa ihmiset tekevät töitä niin kylätoimiston ”olohuoneessa” ja ompelimossa, kirpputorilla kuin Huhtasuolainen -lehden toimituksessakin. Työntekijöille annetaan lisäksi ohjausta. Valtaosa asiakkaista on maahanmuuttajia ja projektin toiminnanjohtaja Erja Turunen onkin ottanut työelämän kielitaidon kehittämisen työnsä keskiöön. Hän haluaa tehdä kielestä numeron:

”Jos Suomessa aikoo työllistyä, niin täällä vaaditaan hyvää suomen kielen taitoa”

Valtakielen taitoon liittyy myös muita yhteiskunnassa ja kulttuurissa toimimiseen liittyviä asioita. Turunen on esimerkiksi huolissaan siitä, millaista tietoa luku- ja kirjoitustaidottomat, ”machokulttuureista” tulevat naiset saavat tulkin välityksellä suomalaisesta yhteiskunnasta. Kielitaito liittyy siis myös itsemäärämisoikeuteen ja ihmisen mahdollisuuksiin vastata omasta elämästään.

Toisaalta Turunen näkee myös paljon potentiaalia maahanmuuttajien erilaisessa kulttuuritaustassa ja äidinkielisissä. Esimerkiksi maahanmuuttajataustaiset lapset ja nuoret kasvavat usein ainakin kahden kulttuurin ja kielen tuntijoiksi. Näillä taidoilla lienee paljon annettavaa myös työmarkkinoille. Siksi Turunen näkeekin ongelmallisena se, että tutkimusten mukaan juuri maahanmuuttajataustaiset nuoret kouluttautuvat keskimäärin matalammin kuin kantaväestön edustajat.

Ei pelkästään maahanmuuttajien asia

Kielitaidon kehittäminen ei kuitenkaan koske pelkästään maahanmuuttajia. Työelämässä tai työhaussa vaaditaan kieli- ja tekstitaitoa, joka ei ole kantaväestöön kuuluvalla työnhakijallekaan välttämättä selviö. Esimerkiksi jo työhakemuksissa oletetaan tiettyä tekstityyppiä, jossa pätee omat sääntönsä. Tämä on opittavissa ja täytyy monien myös opetella riippumatta äidinkielestä.

Toki suomea äidinkielenään puhuvat kohtaavat erilaista tuen tarvetta, kuin maahanmuuttajat, joiden suomen kielen taito voi olla vielä vähäinen. Maahanmuuttajien kohdalla tärkeää on usein käyttää tarpeeksi konkreettista kieltä. Tämä on kuitenkin haaste myös kantasuomalaiselle. Turunen tuokin vahvasti esiin kaksisuuntaisen oppimisprosessin:

”Myös äidinkielenään suomea puhuvan olisi opittava monikulttuurisessa työyhteisössä toimimisen taitoja. Esimerkiksi kielen konkretisoinnin taito olisi hyvä hallita, samoin kuin muistaa tarkistaa, että puhekuppani on ymmärtänyt mitä on tarkoittanut.” Nämä viestinnälliset taidot lienevät tosin hyödyllisiä ja tärkeitä myös monokulttuurisissa työyhteisöissä.

Käytännössä kiinni kieleen

Turunen korostaa sitä, että monikulttuurisuus ei ole asia, jota opetetaan tai joka opitaan kouluissa, se on jatkuvasti ympärillämme. Niin monikulttuurisuustaitoja kuin kieltäkin oppii monesti parhaiten käytännön kautta.

”Eräs kongolainen nainen tuli tulkin kanssa kertomaan, että halusi oppia ompelemaan suomalaisittain. Puolen vuoden työjakson aikana hän oppi samalla sekä ammattikieltä, että arjen kielitaitoa. Nyt hän hoitaa itse asioitaan ja on myös menossa suomen kielen kurssille laajentamaan kielitaitoaan”.

Käytännön kautta oppiminen soveltuukin Turusen mukaan tietyille ihmisille paremmin, kuin aloittaminen suoraan suomen kielen kurssilla. Siinä, missä kurssiopetuksen seuraaminen voi olla hankalaa ja opetusta vaikea ymmärtää, on käytännön tilanteiden kautta helpompi päästä kiinni kieleen. Toki myös ihmisen motivaatiolla on suuri vaikutus oppimistuloksiin.

Ei pelkkää ammattisanastoa

Vaikkeudessa ymmärtää kollegaa ei Turusen mukaan läheskään aina ole kyse eri äidinkielestä. Kielitaito ei ole pelkästään vieraan kielen sanoja, vaan siihen liittyy myös vaikkapa erilaisten lähtökohtien ja näkemysten ymmärtäminen ja hyväksyvä ihmettely. Vastavuoroiseen ymmärtämiseen ja kommunikaatioon liittyvät seikat ovat kytköksissä työssä viihtyvyyteen ja hyvinvointiin, niin monikielisissä ja monikulttuurisissa kuin monokulttuurisissa ja yksikielisissäkin työyhteisöissä. Työelämän kielitaito ei ole pelkkää ammattisanaston hallintaa, vaan myös ihmisten kohtaamista ja vuorovaikutustaitoja.

Kirjoittaja on toiminut tutkimusavustajana Soveltavan kielentutkimuksen keskuksessa ja ollut mukana laatimassa kehittämissuunnitelmaa Osallisena Suomessa ?kokeilulakihankkeelle.